

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **Mgr. P. S.**, proti žalovanému: Magistrát města Ostravy, se sídlem Ostrava, 30. dubna 3130/2D, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 9. 2004, č. j. 38 Cad 20/2003 – 27,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou žalobou ze dne 24. 7. 2003 se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 21. 5. 2003, č. j. SVZ/1/7606/2003/Hut, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání proti rozhodnutí Úřadu městského obvodu Ostrava – Poruba, statutárního města Ostravy, odboru ochrany dětí a mládeže (dále též jen „Úřad“) ze dne 1. 4. 2003, č. j. 11428-555-183, kterým uvedený Úřad jako orgán příslušný k rozhodnutí ve věci dávky sociální péče, rozhodl podle příslušných ustanovení zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“) a v souladu s ustanovením zákona ČNR č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, § 96 odst. 3 zákona č. 100/1988 Sb., o sociální zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů a podle § 1, 3 a 4 zákona ČNR č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti ve znění pozdějších předpisů, s přihlédnutím k § 2 a 3 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů a nařízení vlády č. 333/2001 Sb., jímž se zvyšují částky životního minima tak, že jednak žalobci zvýšil dávku sociální péče, poskytovanou formou opakovaného peněžitého příspěvku, z částky 584 Kč na 614 Kč s účinností od 1. 4. 2003 do 19. 4. 2003 (do doby trvání podmínek) a od 20. 4. 2003 žalobci tuto dávku odňal. Současně tímto dnem

zastavil výplatu uvedené dávky a oznámil, že za období od 1. 4. 2003 do 19. 4. 2003 bude žalobci vyplacena částka ve výši 389 Kč, která je určena na doplnění do příjmu sociálně potřebného studenta. V odůvodnění uvedl, že dávku od uvedeného data odňal proto, že žalobce dovršil věku 26 let.

Žalovaný napadeným rozhodnutím odvolání žalobce proti rozhodnutí Úřadu zamítl podle ustanovení § 59 odst. 2 správního řádu a toto rozhodnutí potvrdil. Rovněž dospěl k závěru, že odvolatel dovršením věku 26 let přestal být nezaopatřeným dítětem ve smyslu ustanovení § 20 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, nespadá tedy již do skupiny osob vyjmenovaných v ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti ve znění pozdějších předpisů, u nichž se nezkoumá ani možnost zvýšit si příjem vlastní prací. Proto je nutno vycházet ze znění ustanovení § 3 odst. 3 písm. a) téhož zákona, podle něhož se občan nepovažuje za sociálně potřebného, i když jeho příjem nedosahuje částek životního minima, jestliže není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není veden v evidenci uchazečů o zaměstnání. Žalobce není v pracovním nebo v obdobném vztahu, ani není veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, i když z důvodu řádného studia na vysoké škole. Toto ustanovení však striktně stanoví, že takovou osobu nelze pokládat za sociálně potřebnou a není proto možný žádný rozšiřující výklad, jak požaduje žalobce, jdoucí nad nebo mimo rámec tohoto ustanovení. Na základě ustanovení § 3 odst. 3 písm. a) zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, v znění pozdějších předpisů, tak odvolatel ode dne nabytí 26 roků věku nesplňuje veškeré podmínky sociální potřebnosti; prvoinstanční orgán proto právem odňal dávku s účinností od 20. 4. 2003. Žalobce byl v rozhodnutí současně poučen, že vzhledem k nemožnosti nadále mu poskytovat dávku sociální péče podmíněnou sociální potřebností, má přesto možnost požádat o poskytnutí dávky sociální péče v mimořádných případech ve smyslu § 8a zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, a to u místně příslušného orgánu sociální péče, kterým je v jeho případě odbor sociálních věcí Úřadu městského obvodu Ostrava – Poruba.

Nezákonnost napadeného rozhodnutí žalovaného spatřoval žalobce v nesprávném právním posouzení věci. Vyslovil názor, že právního řádu ČR musí být při posuzování předmětné otázky použito jako celku a zdůraznil, že tento právní řád tvoří zákony, podzákonné a nadzákonné předpisy v hierarchii dané jejich právní silou. Poukázal na článek 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) podle něhož, každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná k zajištění základních životních podmínek s tím, že podrobnosti stanoví zákon (odst. 3), přičemž článek 41 Listiny stanoví, že tohoto zakotveného práva se lze domáhat pouze v mezích zákonů, které provádí ustanovení článku 30 Listiny. Uvedl dále, že tohoto práva se lze domáhat sice pouze v mezích zákona a „nikoliv přímo do jinak přímo aplikovatelné Listiny“, avšak žalobce opírá svou argumentaci o článek 4 Listiny, který přímo aplikovatelný je. Ten mj. připouští upravit meze základních práv pouze zákonem tam, kde to Listina připouští, což je daný případ. Tímto zákonem je v předmětném případě zákona č. 482/1991 Sb., přičemž při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být, podle Listiny, šetřeno jejich podstaty a smyslu a taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům než pro které byla stanovena. Žalobce vyslovuje názor, že smyslem článku 4 odst. 4 Listiny je mj. zabránit deformacím základních práv – pro přijetí ústavního zákona je nutná jiná procedura než pro přijetí „obyčejného“ zákona a zmíněný článek nařizuje při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod, šetřit jejich podstaty a smyslu. Žalobce se proto domnívá, že toto ustanovení dovoluje v krajním případě nepoužít ustanovení o mezích

základních práv v případě, že jeho použitím by nebyla šetřena podstata a smysl těchto práv a dále, je-li ustanovení určující meze základního práva použito k jinému účelu, než pro který bylo stanoveno; jedná se současně o jeho zneužití. Má za to, že takto je třeba postupovat při výkladu jeho nároku na dávku sociální péče, neboť vymyká-li se při použití na konkrétní případ některé ustanovení zákona č. 482/1991 Sb. vytčeným zásadám, nemůže být v kontextu s článkem 4 odst. 4 Listiny použito, resp. musí být použito konformně s podstatou a smyslem práv zakotvených zmíněným zákonem, resp. ustanovením samým. Opačný postup označuje za nezákonný. Má za to, že použití § 3 odst. 3 písm. a) zákona č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti (dále též „ZSP“) na jeho případ jde mimo podstatu a smysl práv zakotvených tímto zákonem a jeho použití je zneužitím ve smyslu článku 4 odst. 4 Listiny a toto ustanovení by nemělo být použito, resp. jeho výklad by měl být účelový, autentický a logický a nikoliv tedy doslovný a striktní. Potom však měl být žalobce uznán sociálně potřebným, což se nestalo. V jeho případě by se rozhodně nejednalo o zneužití dávek sociální péče, byl-li by uznán sociálně potřebným, neboť studuje první vysokou školu a studuje řádně (bez přerušování studia a opakování ročníků), jeho příjmy jsou pod hranicí životního minima, je nájemcem obecního bytu 1+1 a v bytě žije sám, do konce studia mu chybí 11 měsíců a jde tedy o pomoc v samém závěru studia, oba rodiče žalobce jsou důchodci, přičemž před započítáním studia byl žalobce řádně zaměstnán a vykonal základní vojenskou službu. Má tudíž za to, že studenti vysokých škol studující v řádném denním programu studia, překročivši věk 26 let, jsou jedinou kategorií osob, kterým je bez jejich viny upřeno právo zakotvené v článku 30 odst. 2 Listiny. Vyslovuje přesvědčení, že je to důsledkem nekvalitního legislativního procesu, při němž se na tyto osoby zapomnělo. Tuto „legislativní díru“ a její nepříjemné důsledky je možno zhojit v oblasti aplikace pouze rozhodováním za použití předestřené právní konstrukce. Navrhoval, aby soud zrušil napadené rozhodnutí žalovaného pro nezákonnost.

Krajský soud v Ostravě napadeným rozsudkem žalobu jako nedůvodnou zamítl podle ustanovení § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), když dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí žalovaného bylo vydáno v souladu s platnými právními předpisy. Po stránce skutkové vycházel z obsahu správního spisu (včetně údajů poskytnutých žalobcem), z něhož zjistil, že žalobce je narozen 19. 4. 1977, v době vydání napadeného rozhodnutí pokračoval v řádném denním studiu 4. ročníku vysoké školy – P. f. M. u. v B.. Byl nájemcem bytu 1+1, který užíval sám. Od rodičů pobíral výživné ve výši 1500 Kč měsíčně a byl mu poskytován příspěvek na bydlení ve výši 668 Kč od Úřadu městského obvodu Ostrava – Poruba. Vzdor těmto skutečnostem však dovršením 26 let věku nemohl být již dále považován za nezaopatřené dítě ve smyslu ustanovení § 20 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění, neboť podle něho se pro účely tohoto zákona pokládá dítě za nezaopatřené do skončení povinné školní docházky a poté nejdéle do 26 let věku, jestliže se (mj.) současně připravuje na budoucí povolání. I když je tedy zřejmé, že ve smyslu § 3 odst. 1 ZSP by bylo třeba na žalobce pohlížet jako na sociálně potřebného (se zřetelem k jeho celkovým sociálním a majetkovým poměrům, neboť nezbytné náklady na zajištění jeho výživy a ostatních základních osobních potřeb a nezbytné náklady na domácnost stanovené zvláštním zákonem jsou odůvodněně vyšší než jeho příjem, byť přesahující částku životního minima, přičemž jako student nemůže tyto náklady uhradit vlastním přičiněním), uvedený zákon v dalších ustanoveních striktně vyjmenovává všechny skupiny osob, které jsou pokládány za sociálně potřebné a je poukazováno právě na zákon o důchodovém pojištění při posuzování nezaopatřenosti dítěte. Ze znění tohoto ustanovení zcela jednoznačně vyplývá, že za takové (nezaopatřené) může být dítě pokládáno jenom do dosažení věku 26 let. Pokud žalobce poukazoval na znění článku 4 odst. 4 Listiny a zejména namítal, že „studenti vysokých škol studující v řádném denním programu studia a překročivši

věk 26 let, jsou jedinou kategorií osob, kterým je bez jejich viny upřeno právo zakotvené v článku 30 odst. 2 Listiny“, pak k tomu krajský soud uvedl, že nelze použít tak rozšiřujícího výkladu, jak požadoval v žalobě žalobce, neboť článek 4 odst. 4 Listiny sice prikazuje, že při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu a taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena, článek 30 odst. 2 Listiny však zaručuje, že každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek. Soud přitom poukazuje na to, že žalobce v žádném případě v souvislosti se svým studiem a dovršením věku 26 let nebyl vystaven „hmotné nouzi“, neboť správní orgán v odůvodnění rozhodnutí přímo uvedl, že má možnost požádat o dávku sociální péče v mimořádných případech ve smyslu § 8a ZSP.

Ve včas podané kasační stížnosti vytýká žalobce Krajskému soudu, že se nevypořádal s většinou klíčových jím předestřených právních argumentů, na které většinou vůbec nereagoval, přestože jde o argumenty zásadního významu. Jde především o výklad použitých ustanovení zákona v souvislosti s aplikací článku 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Žalobce (dále jen „stěžovatel“) vyslovuje přesvědčení, že soud nesprávně posoudil právní otázku, která měla za následek nezákonnost rozhodnutí ve věci samé, a své rozhodnutí nedostatečně odůvodnil. Navrhuje, aby Nejvyšší správní soud zrušil z tohoto důvodu rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě a věc mu vrátil k dalšímu řízení s tímto závazným právním názorem: „V případě stěžovatele Mgr. P. S., sp. zn. 38 Cad 20/2003, je nutno plně aplikovat článek 4 Listiny a na základě toho dojít k závěru, že aplikace ustanovení § 3 odst. 3 písm. a) ZSP je v tomto případě nezákonná“. Stěžovatel vytýká krajskému soudu, že se nevypořádal s jeho argumentem hierarchie právní síly zmíněných předpisů, argumentem, že ustanovení článku 4 Listiny brání deformacím základních práv a svobod v případech, kdy jsou garantována jen „obyčejnými zákony“ s nemožností dovolat se jich přímo do Listiny, ale pouze do zákona, argumentem, že článek 4 odst. 4 Listiny nařizuje nepoužít ustanovení o mezích základních práv a svobod v případě, že jeho použitím by nebyla šetřena jejich podstata a smysl, argumentem, že použití ustanovení, které stanoví meze základních práv a svobod k jinému účelu, než pro který bylo stanoveno je současně jeho zneužitím, argumentem, že ustanovení § 3 odst. 3 písm. a) ZSP má zabránit zneužívání dávek sociální péče, argumentem, že příkaz čl. 4 odst. 4 Listiny o tom, že je třeba šetřit podstaty a smyslu základních práv a svobod směřuje v předmětném případě „do zákona“, přičemž je třeba při jeho výkladu použít logické a argumentační pravidlo „a maiori ad minus“ argumentem, že poskytování dávek sociální péče mimo sociální potřebnost (§ 8a ZSP) má nižší rozsah než poskytování dávek sociální péče v režimu sociální potřebnosti, tudíž že jejich poskytnutí mimo sociální potřebnost by nebylo způsobilé zhojit nezákonnost, která se v jeho případě stala aplikací ustanovení § 3 odst. 3 písm. a) ZSP, jakož i argumentem, že nemůže být rozdíl mezi studentem vysoké školy, který překročil věk 26 let, který před započítáním studia řádně pracoval a vykonal základní vojenskou službu a studentem, který na vysokou školu nastoupí bezprostředně po vystudování střední školy. Stěžovatel dále namítá, že řízení před soudem bylo zatíženo vadou, protože skutková podstata, z níž správní orgán i soud při svém rozhodnutí vycházel byla v rozporu se spisem, pokud tento soud dospěl k závěru, že stěžovatel nebude v žádném případě vystaven hmotné nouzi, pokud je odkazován na dávku sociální péče v mimořádných případech ve smyslu § 8a ZSP. Soud neuvedl, které skutečnosti měl za prokázané, o které důkazy opřel toto skutkové tvrzení a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil. Ostatně toto ani soud uvést nemohl, jelikož takové skutkové tvrzení nemá oporu v provedeném dokazování. Soud přesto tvrdí, že stěžovatel nebyl v hmotné nouzi „v žádném případě“. Navrhuje, aby Nejvyšší správní soud při svém rozhodnutí vycházel z jeho správné právní konstrukce, kterou předestřel v žalobě i v kasační stížnosti a dodává, že

to vyžaduje dle jeho názoru od soudu určitou míru osobní statečnosti, neboť je zřejmé, že takové rozhodnutí bude mít za následek zásah do rozpočtové kapitoly Ministerstva práce a sociálních věcí.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti k námitce stěžovatele o nezákonnosti napadeného rozsudku, spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem, připomněl jednak článek 30 odst. 2 Listiny, podle níž má každý, kdo je v hmotné nouzi, právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek, a současně též na omezovací klauzuli zakotvenou v článku 41 Listiny, podle níž je možno se práv uvedených mj. v článku 30 Listiny domáhat pouze v rámci zákonů, které toto ustanovení provádějí. Tím je v dané věci zákon č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti. Stěžovatel dovršením věku 26 let přestal být nezaopatřeným dítětem ve smyslu § 20 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb. a nespadá již tedy do skupiny osob vyjmenovaných v § 1 odst. 3 zákona o sociální potřebnosti, u nichž se nezkoumá možnost zvýšit si příjem vlastní prací (s účinností od 1. 1. 2004 se jedná o § 1 odst. 5 ZSP). Proto je nutno vycházet ze znění ustanovení § 3 odst. 3 písm. a) zákona o sociální potřebnosti tak, jak bylo vyloženo v napadeném rozhodnutí žalovaného. Od 26 roku věku přestal stěžovatel plnit podmínky sociální potřebnosti a dávka sociální péče přiznaná mu podle § 1 – 4 zákona o sociální potřebnosti mu proto byla v souladu se zákonem odňata. Ke stěžovatelově argumentaci vážící se k uplatnění článku 4 odst. 4 Listiny vyslovil žalovaný přesvědčení, že v případě stěžovatele nebyla omezena ani porušena jeho základní práva a svobody. Byla mu sice v souladu se zákonem dávka sociální potřebnosti odňata, nicméně jeho základní práva svobody jsou garantována ustanovením § 8a odst. 1 téhož zákona. Dle tohoto ustanovení občan, který nesplňuje podmínky pro poskytnutí dávek sociální péče podle tohoto zákona a jemuž hrozí vážná újma na zdraví, může být poskytnuta v nezbytném rozsahu pomoc, a to formou věcné nebo peněžité dávky, popř. služby sociální péče. O tuto mimořádnou dávku sociální péče však stěžovatel správní orgán nepožádal. Vzhledem k jeho příjmům (výživné od rodičů a dávka sociální podpory – příspěvek na a bydlení), nebylo rovněž řízení v této věci zahájeno ani z vlastního podnětu správního orgánu. Stěžovatelova základní práva svobody tudíž porušena ani omezena nebyla. Ve vztahu k namítaným vadám řízení před soudem, kdy stěžovatel uváděl, že skutková tvrzení o tom, že nebyl v hmotné nouzi, nemají oporu v provedeném dokazování, žalovaný uvedl, že měl v rámci spisové dokumentace dostatek podkladů pro posouzení hmotné nouze stěžovatele. Mezi tyto důkazy bezesporu patří doklady o příjmu, podklady o skutečných nákladech na bydlení apod. Námitku stěžovatele, že rozhodnutí krajského soudu je nedostatečně odůvodněno, ponechal žalovaný bez vyjádření, zaujal pouze názor, že rozhodnutí správního orgánu bylo odůvodněno dostatečně a řádně v souladu s ustanovením § 47 odst. 3 správního řádu. Obsahuje výčet skutečností, které byly podkladem rozhodnutí, i to, jakými úvahami byl správní orgán veden při hodnocení důkazů a které právní předpisy použil. Kasační stížnost označil ve smyslu ustanovení § 103 s. ř. s. za nedůvodnou.

Nejvyšší správní soud nejdříve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a dospěl k závěru, že je podána včas, je jí napadáno krajského soudu, proti němuž je kasační stížnost přípustná, přičemž stěžovatel nemusí být v řízení zastoupen advokátem, neboť jak doložil, sám má vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud poté přezkoumal napadený rozsudek v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady řízení podle § 109 odst. 3 s. ř. s., které by mu neumožňovaly

se od zásady vázanosti, rozsahem a důvody kasační stížnosti odchýlit a k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Kasační stížnost neshledal důvodnou.

Z obsahu kasační stížnosti plyne, že se stěžovatel dovolává stížnostních důvodů vymezených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s., ačkoliv výslovný odkaz na toto ustanovení nečiní.

Podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné právní posouzení spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. b) téhož zákona lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech, nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu soud, který ve věci rozhodoval, měl napadené rozhodnutí správního orgánu zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost.

Taková pochybení v rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě a jeho postupu při rozhodování předmětné věci však Nejvyšší správní soud nezjistil, i když lze připustit, že všemi v žalobě uvedenými námitkami se nevypořádal, částečně zřejmě proto, že ne všechny tyto námitky byly zcela jasně vyargumentovány.

Po stránce skutkové třeba nejprve uvést, že v průběhu řízení bylo bezpečně zjištěno a mezi účastníky je ostatně nesporné, že stěžovateli, který se narodil dne 19. 4. 1977, byla jako osobě samostatně posuzované a sociálně potřebné, od listopadu 1999 poskytována opakující se dávka sociální péče k zabezpečení výživy a ostatních základních osobních potřeb a k zajištění nákladů na domácnost. Bylo zjištěno, že je nájemcem obecního bytu 1 + 1, který užívá sám, soustavně se připravuje na budoucí povolání řádným denním studiem na vysoké škole, přičemž jeho příjem tvoří výživné do rodičů (důchodců) v celkové výši 1500 Kč měsíčně a dávka státní sociální podpory (příspěvek na bydlení) ve výši 668 Kč měsíčně. Z důvodu denního studia nebyl stěžovatel veden v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, věku 26 let dovršil dne 19. 4. 2003.

Na takto zjištěný skutkový stav aplikoval žalovaný i krajský soud právní názor, s nímž se Nejvyšší správní soud ztotožňuje, a to z důvodů dále uvedených:

Podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, se občan považuje za sociálně potřebného, jestliže jeho příjem nedosahuje částek životního minima stanovených zvláštním zákonem (zákonem č. 463/1991 Sb., o životním minimu) a nemůže si tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním. Nutno uvést, že pokud by zákon o sociální potřebnosti obsahoval jen tuto definici sociálně potřebného občana, byl by jím nepochybně i stěžovatel, neboť pro studium na vysoké škole nebyl schopen si zvýšit příjem, nedosahující částek životního minima, vlastním přičiněním. Podle 3 odstavce téhož ustanovení (ve znění platném v době, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí

žalovaného) se možnost zvýšit si příjem vlastní prací nezkoumala (a nadále nezkoumá) při posuzování sociální potřebnosti mj. u nezaopatřeného dítěte; nezaopatřenost dítěte se posuzuje podle předpisů o důchodovém pojištění. Zákon o sociální potřebnosti zde obsahuje odkaz na §§ 20 – 23 zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. Definici nezaopatřeného dítěte obsahuje ustanovení § 20 zmíněného zákona, podle něhož se za nezaopatřené dítě považuje dítě do skončení povinné školní docházky a poté nejdéle do 26 roku věku, jestliže se a) soustavně připravuje na budoucí povolání (§ 21 – 23), b) se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, nebo c) z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. I když se tedy stěžovatel nadále soustavně připravoval na budoucí povolání, bylo ho možno podle zmíněného zákonného ustanovení pokládat za nezaopatřené dítě, u něhož se nezkoumá možnost zvýšit si příjem vlastní prací, jen do 26 roku věku. Pokud tuto podmínku nesplňoval, vztahovalo by se na něho ustanovení § 3 odst. 3 téhož zákona, podle něhož se občan nepovažuje za sociálně potřebného, i když jeho příjem nedosahuje částek životního minima, jestliže není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není veden v evidenci uchazečů o zaměstnání. Stěžovatel nebyl v pracovním nebo obdobném vztahu, ani nevykonával samostatnou výdělečnou činnost a rovněž nebyl veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, i když z důvodu řádného studia na vysoké škole. Nebylo ho proto možno považovat za osobu sociálně potřebnou s nárokem na dávku sociální péče ve smyslu § 1 – 4 zákona o sociální potřebnosti. Tolik tedy výklad příslušných ustanovení zákona o sociální potřebnosti a zákona o důchodovém pojištění.

Stěžovatelova zásadní kasační námitka směřuje k nutnosti uplatnění článku 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, podle níž při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu, přičemž taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Stěžovatel v této souvislosti poukazuje na vyšší právní sílu Listiny, zejména pak její článek 30, podle něhož mají občané právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele, přičemž každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek. Toto právo by podle jeho přesvědčení nemělo být zneužíváno a deformováno zákonodárnou procedurou, přičemž jediným nástrojem, který v oblasti základních práv zakotvených Listinou těmto možným deformacím může zabránit je právě ustanovení jejího článku 4. Odstavec 4 uvedeného článku nařizuje nepoužít ustanovení o mezích základních práv a svobod a případně, že jejich použitím by nebyla šetřena jejich podstata a smysl.

Stěžovateli lze dát za pravdu, pokud namítá, že Listina základních práv a svobod je právním předpisem vyšší právní síly než zákony „obyčejné“. Nicméně Nejvyšší správní soud jeho výklad jednotlivých článků Listiny a právních předpisů (zákonů), podle nichž byl daný případ posuzován, a jejich vzájemné souvislosti nesdílí.

Podle článku 4 odst. 2 Listiny mohou být meze základních práv a svobod, za podmínek stanovených Listinou, upraveny pouze zákonem. Podle odstavce 3 téhož ustanovení musí zákonná omezení základních práv a svobod platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky. Podle odstavce 4 téhož ustanovení musí být při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod šetřeno jejich podstaty a smyslu; taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Jedním ze základních práv (patřících mezi práva hospodářská, sociální a kulturní) je ve smyslu článku 30 právo občana na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří, nebo při nezpůsobilosti k práci,

jakož i při ztrátě živitele. Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek. Podle odstavce 3 tohoto ustanovení, podrobnosti stanoví zákon. Pro výklad zmíněných článků Listiny je významný též článek 41, podle něhož práv uvedených v článcích zde jmenovaných, mj. též v článcích 29 – 31, je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí.

Z uvedeného vyplývá, že práv na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci je stěžovatel oprávněn se domáhat jen v mezích zákonů, které toto ustanovení provádějí, tedy v mezích zákona o sociální potřebnosti (ve vztahu k zákonu o životním minimu), v souvislosti s příslušnými ustanoveními zákona o důchodovém pojištění. Pokud podle těchto zákonů se občan nepovažuje za sociálně potřebného, nesplňuje podmínky nároku na dávku sociální péče, byť by byl nadále studentem vysoké školy formou denního studia a nenáleží mu tudíž po překročení věkové hranice 26 let dávka sociální péče přiznaná podle ustanovení 1 – 4 zákona o sociální potřebnosti. Nejvyšší správní soud je přesvědčen, že po dosažení této věkové hranice se (i s přihlédnutím k článku 41 Listiny) již stěžovatel této dávky úspěšně domáhat nemůže, přičemž stanovené věkové (zákonné) omezení platí stejně pro všechny osoby, které tohoto věku dosáhly (článek 4 odst. 3 Listiny). Nejvyšší správní soud je rovněž přesvědčen, že tímto omezením není porušena podstata či smysl základního práva občana na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci, neboť takové omezení zákonodárcem stanovené, podle něhož se dítě pokládá za nezaopatřené jen do 26 roku věku odpovídá dosavadnímu pojetí přípravy na budoucí povolání (v souladu se školskými předpisy), které vychází ze zavedených zkušeností a zvyklostí, že zpravidla do toho věku (i s připuštěním přiměřené časové rezervy), ukončí dítě svou přípravu na budoucí povolání. Pokud takovou hranici zákonodárcem stanovil, nelze označit jeho postup za nelegitimní a nešetřící mezí základních práv a svobod. Už vůbec nelze tvrdit, že toto omezení by mohlo být zneužíváno k jiným účelům, než pro které bylo stanoveno, jak tvrdí stěžovatel, nehledě k tomu, že lze jen těžko dovozovat, jaký účel má stěžovatel na zřeteli.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že posouzení této právní otázky soudem nepovažuje za nesprávné. Kasační důvod tvrzený stěžovatelem ve smyslu § ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. v posuzované věci proto neshledal opodstatněným.

Stěžovatel dále tvrdí, že řízení před soudem bylo zatíženo vadou, protože skutková podstata, za které soud (i správní orgán) při rozhodnutí vycházel je v rozporu se spisem. Dovolává se tedy zřejmě důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Tento rozpor spatřuje v konstatování soudu, že v souvislosti se stěžovatelovým studiem po dosažení věku 26 let nebyl tento vystaven „hmotné nouzi“, neboť měl možnost požádat o dávku sociální péče v mimořádných případech, ve smyslu ustanovení § 8a zákona č. 482/1991 Sb. Stěžovatel namítá, že soud neuvedl, které skutečnosti měl za prokázané, pokud konstatoval, že stěžovatel není vystaven hmotné nouzi; připomíná, že výše této dávky je mnohem nižší, než dávka, která mu byla odňata.

K tomu nutno uvést, že předmětem přezkumného řízení soudního bylo pouze rozhodnutí žalovaného, jímž bylo zamítnuto stěžovatelovo odvolání proti rozhodnutí správního orgánu I. stupně a toto rozhodnutí potvrzeno, přičemž obě tato přezkumu podléhající rozhodnutí se týkala nároku na dávku sociální péče podle §§ 1, 3 a 4 zákona č. 482/1991 Sb. o sociální potřebnosti a skutková podstata, z níž správní orgán při posuzování tohoto nároku vycházel, měla oporu ve spisech, nebyla s nimi v rozporu

ani při jejím zjišťování nebyl porušen zákon v ustanoveních o správním řízení takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost a že by pro tuto důvodně vytýkanou vadu měl soud napadené rozhodnutí zrušit. Pokud jde o stěžovatelův nárok na dávku sociální péče v mimořádných případech ve smyslu § 8a téhož zákona, nebyl tento předmětem přezkumného řízení soudního, přičemž na možnost jeho uplatnění žalovaný jen upozornil v napadeném rozhodnutí a Krajský soud v Ostravě toto upozornění a poučení pro stěžovatele jen převzal. V žádném případě se nezabýval zkoumáním podmínek nároku na tuto dávku ani její výši, ostatně to nebylo jeho povinností, neboť tím by přesáhl meze přezkumné pravomoci soudní, které jsou dána tím, o čem rozhodoval v napadeném rozhodnutí správní orgán; tím byl zánik nároku na dávku sociální péče podle §§ 1, 3 a 4 ZSP.

Ani kasační námitku dovolávající se ustanovení § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. neshledal tudíž Nejvyšší správní soud důvodnou. Ze všech uvedených důvodů proto podle ustanovení § 110 s. ř. s. kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Protože žalovaný žádné náklady neuplatňoval a Nejvyšší správní soud ani žádné mu vzniklé náklady z spisu nezjistil, rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť stěžovatel s podanou kasační stížností úspěch neměl.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. dubna 2006

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu